

Remissvar

Datum för beslut
2024-08-22

Beteckning
GD-beslut 52/2024
Dnr SBU 2024/407
Er beteckning
Dnr S2024/00726

Till
Socialdepartementet
Enheten för hälsa och civilsamhälle

Remissvar för betänkandet En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23)

Bakgrund

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har fått möjlighet att ge synpunkter på betänkandet En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23, dnr S2024/00726).

SBU har valt att lämna synpunkter på de förslag som relaterar till myndighetens uppdrag och sakkunskap – vetenskapliga utvärderingar och evidensbaserade arbetsätt.

Synpunkter från SBU

SBU:s synpunkter sammanfattas kort inledningsvis för att därefter beskrivas i detalj nedan.

Sammanfattning av lämnade synpunkter

SBU instämmer i stort med utredningens förslag. De synpunkter SBU valt att lämna kan sammanfattas enligt följande:

- SBU välkomnar åtgärder som syftar till att skydda barn och unga mot bruk av medel som skadar dem. Således tillstyrks förslaget om att en ny reglering av lustgas ska införas.
- SBU tillstyrker förslaget om en rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid men saknar konkreta åtgärder för att säkerställa efterlevnad. Ny kunskap skulle kunna ge vägledning för skolans arbete med att minska tillgången till och användningen av nikotin, alkohol och lustgas.
- SBU välkomnar förslagen om främjandeförbud samt effektivare tillsyn över alkohol, tobak och nikotinprodukter. Dock saknas en tydlig beskrivning av hur detta praktiskt påverkar barn och unga, inklusive föräldrars ansvar och skydd av barn till föräldrar med skadligt bruk eller beroende.
- SBU tillstyrker förslaget om informationstexter om alkoholens skadeverkningar vid marknadsföring. Vi vill dock påpeka att utformningen av informationstexter

och beslutet om att kombinera texter med bilder bör baseras på bästa tillgängliga kunskap för att öka sannolikheten att önskad effekt uppnås.

- SBU tillstyrker förslaget om att inkludera digitala tjänster i utredningens föreslagna regleringar. Vi vill betona vikten av att förstå hur barn och ungas medieanvändning påverkar efterfrågan och tillgång till nikotin, alkohol och lustgas. Detta är nödvändigt för att kunna minska användningen och konsumtionen.

Synpunkter på förslagen och materialet i sin helhet

Förslag kapitel 3 (lustgas)

Svar: SBU instämmer med utredningens förslag och har inga andra synpunkter.

Förslag 4.1 (En rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid)

Svar: SBU instämmer med förslaget och ser vikten av minskad tillgång till tobak i skolan. Däremot saknar SBU förslag på hur huvudmannen för skolan ska skapa förutsättningar för att förbudet kan efterlevas.

SBU publicerade 2015 en utvärdering¹ som visade att program där olika aktörer i lokalsamhället agerar gemensamt och där flera tillgänglighetsbegränsande insatser ingår, kan minska alkoholkonsumtionen hos unga. Framgången berodde på hur väl programmen implementerades.

Eftersom rapporten snart är tio år gammal är det troligt att ny kunskap har tillkommit som kan ge stöd i vägval kring vilka program, metoder eller arbetssätt som skolan – ensam eller i samverkan med andra aktörer – kan använda för att minska tillgången till och användningen av nikotin, alkohol och lustgas.

Förslag 4.2 – 4.5 (Minsta antal portioner i en förpackning med tobaksfria nikotinprodukter, Högsta tillåtna nikotinhalt, Lagning av tobaks- och nikotinprodukter, Förvaringsförbud)

Svar: SBU instämmer med utredningens förslag och har inga andra synpunkter.

Förslag 5.1 (Alkohollagen är en skyddslagstiftning)

Svar: SBU instämmer i att alkohollagen bör fokusera på att förbättra folkhälsan genom att minska medicinska och sociala skador. Men vi saknar en tydlig beskrivning av vad detta innebär för barn och unga i praktiken. SBU anser att detta behöver utredas vidare.

SBU vill betona att arbetet med att utveckla ett nationellt hälsoprogram för barn och unga² delvis tar upp dessa frågor. Det arbete som görs inom detta regeringsuppdrag kan vara mycket värdefullt för att utforma regleringsförslagen i utredningen baserat på den bästa tillgängliga kunskapen för målgruppen barn och unga.

Förslag 5.2.1 – 5.3 (Kopplingen mellan mat och alkoholservering, Överblickbar yta och högst antal personer som får vistas i en lokal, Begreppet alkoholdrycker, Catering, Provsbakning, Serveringstillstånd på svenska fartyg i internationell sjöfart)

Svar: SBU instämmer med utredningens förslag och har inga andra synpunkter.

¹ <https://www.sbu.se/243>

² Uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga (dnr S2023/02379)

Förslag 5.4 (Informationstexter om alkoholens skadeverkningar vid marknadsföring)

Svar: SBU tillstyrker förslaget. Vi vill dock påpeka att utformningen av informationstexten, samt beslutet om den ska kombineras med bilder, bör baseras på den bästa tillgängliga kunskapen för att säkerställa önskad effekt. Forskning som sammanställer effekten av olika informationstexter och kombinationer med bilder och fotografier kan ge värdefull vägledning i detta.

Förslag 5.5 (Förmedlings- och försäljningstjänster av alkoholdrycker)

Svar: SBU tillstyrker förslaget och ser stort värde i att inkludera digitala tjänster i de föreslagna regleringarna. Vi vill betona vikten av att förstå hur barn och ungas medieanvändning påverkas och påverkas av efterfrågan och tillgång till nikotin, alkohol och lustgas. Ökad kunskap inom detta område är nödvändigt för att kunna genomföra förändringar som minskar användning och konsumtion. Regeringsuppdraget att ta fram rekommendationer för barn och ungas medieanvändning³ kan bidra till att främja kunskapsbaserade arbetssätt.

Förslag 5.7 – 5.9 (Alkohol: Behandling av personuppgifter, Kommunernas och länsstyrelsernas direktåtkomst till Folkhälsomyndighetens centrala register, Kommunernas direktåtkomst till uppgifter om kunskapsprov)

Svar: SBU instämmer med utredningens förslag och har inga andra synpunkter.

Förslag kapitel 6 (Tillsyn)

Svar: SBU instämmer med utredningens förslag och har inga andra synpunkter.

Förslag kapitel 9 (Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser)

Svar: SBU instämmer med utredningens förslag och har inga andra synpunkter.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Britta Björkholm 2024-08-22. Projektledare Maral Jolstedt har varit föredragande. Avdelningschef Sofia Tranæus har varit samrådande, samt projektledare Lisa Forsberg samt Nils Stenström.

³ Uppdrag om digital medieanvändning bland barn och unga (dnr S2023/01669)